

บทที่ 1

บทนำ

มูลนิธิโครงการหลวงดำเนินการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการปลูกพืชผัก โดยวิธีการเพาะปลูกที่ถูกต้องและมุ่งเน้นการผลิตให้ได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพดี เพื่อให้มีมูลค่าและผลตอบแทนสูง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 มูลนิธิโครงการหลวงได้รับการรับรองตามมาตรฐานระบบการเพาะปลูกพืชผักที่ดี (Good Agricultural Practice; GAP) จากกรมวิชาการเกษตร ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 37 แห่ง เกษตรกร 3,772 ราย มีผลผลิตผัก 207 ชนิด พื้นที่รวม 9,209 ไร่ และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Agricultural) จากกรมวิชาการเกษตร ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 10 แห่ง เกษตรกร 592 ราย มีผลผลิตผักและสมุนไพรอินทรีย์ 59 ชนิด พื้นที่รวม 1,522 ไร่ ปัจจุบันจึงมีผลผลิตของเกษตรกรออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในปีงบประมาณ 2554 และ 2555 มูลนิธิโครงการหลวงได้รับซื้อพืชผักจากเกษตรกรที่อยู่ในความดูแลของโครงการหลวงทั้งหมด 11,390.91 และ 10,910.09 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 228.15 และ 243.06 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนสตอเบอรี่มีการรับซื้อจากเกษตรกรในปี 2554 และ 2555 ทั้งหมด 85.92 และ 85.83 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 11.57 และ 12.87 ล้านบาท ตามลำดับ และผลิตผลหลายชนิดได้พัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มีศักยภาพทางด้านการตลาดมาก เช่น ผักกาดหวาน บรอกโคลินี ผักกาดกวางตุ้งต้น และสตอเบอรี่ ซึ่งตลาดมีความต้องการผลผลิตจำนวนมาก อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังพบว่าผลผลิตที่สำคัญโดยเฉพาะพืชผักที่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพเมื่อออกสู่ตลาด โดยในปี 2555 ปริมาณความสูญเสียของผักกาดหวาน บรอกโคลินี ผักกาดกวางตุ้งต้น และสตอเบอรี่ มีค่าเท่ากับ 29,005 2,688 4,342 และ 2,920 กิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่งมักเกิดจากการแก่เกินไปและการเน่าเสีย ซึ่งมีสาเหตุจากกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ยังไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลโครงการหลวงที่เหมาะสม โดยเฉพาะกลุ่มผลิตผลที่สำคัญและมีศักยภาพในการจำหน่าย โดยมุ่งหวังให้ได้ต้นแบบที่ดี (Best Practices) ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลของโครงการหลวงตั้งแต่แปลงปลูกจนถึงผู้บริโภค โดยสำรวจและรวบรวมข้อมูลการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผลที่สำคัญ คือ ผักกาดหวาน (Cos lettuce) บรอกโคลินี (Broccoloni) ผักกาดกวางตุ้งต้น (Chye Sim) และสตอเบอรี่ (Strawberry) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวผลิตผล และนำวิธีหรือกระบวนการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยวที่ดีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการรักษาคุณภาพ ลดการสูญเสีย และยืดอายุการเก็บรักษาผลิตผล โดยยังคงคุณภาพของผลิตผลได้จนถึงผู้บริโภค

การศึกษาในโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวสินค้าสำคัญของโครงการหลวง จะดำเนินการโดยสำรวจข้อมูลการเคลื่อนที่ของผลิตผลในโซ่อุปทานหลัก แล้วจึงสำรวจความสูญเสียของผลิตผลทั้ง 4 ชนิด คือ ผักกาดหวาน บรอกโคลี ผักกาดกวางตุ้ง และสตรอเบอรี่ ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของโซ่อุปทาน พร้อมทั้งประเมินการสูญเสีย ตลอดจนวิเคราะห์หาสาเหตุของการสูญเสีย โดยแยกตามสาเหตุทางกล ทางสรีรวิทยา จากโรคพืช จากแมลงศัตรูพืช และอื่นๆ เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าวจะวิเคราะห์หาวิธีการที่เหมาะสมในการลดความสูญเสีย แล้วดำเนินการซ้ำอีกครั้งตามวิธีการที่เหมาะสม และเพื่อทดสอบความเป็นไปได้ในการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวตามคำแนะนำจากผลงานวิจัยที่ผ่านมา (Best Practices) ของผัก 5 ชนิด คือ ปวยเล้ง เบบี้ฮ่องเต้ บรอกโคลี ผักกาดหอมห่อ และกะหล่ำปลี โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยแบบมีส่วนร่วม และจัดทำร่างคู่มือการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของผักทั้ง 5 ชนิด ที่เป็นไปได้ในสภาพจริงของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพตลอดโซ่อุปทานของผลิตผลโครงการหลวง
- 2) เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวตามคำแนะนำที่เกิดจากการทดลองในระดับงานวิจัย ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง